

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده و مهربان

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

علوم تجربی

اول دبستان (جلد ۳)

نیازهای ویژه

وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : معاونت برنامه ریزی آموزشی و توان بخشی ،

کارشناسی برنامه‌ریزی آموزشی و درسی کودکان و دانش آموزان کم‌توان ذهنی

نام کتاب : علوم تجربی پایه اول دبستان(جلد سوم)

کد : ۵۱۰۶۳

مؤلفان : ملکه حلاج دهقانی، ویدا درختی، مریم مهدوی، هاجر عمل صالح

مدیر هنری : مجید ذاکری یونسی

تصویرگران : محمد مهدی ذبیحی فرد ، صبا صفا

طراح گرافیک، جلد و صفحه آرا : محمد مهدی ذبیحی فرد

آماده سازی و نظارت بر چاپ : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وب سایت : www.chap.sch.ir

ناشر : شرکت افست : تهران - کیلومتر ۴ جاده ی ابعلی، پلاک ۸، تلفن : ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار : ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی : ۱۱۱۵۵-۴۹۷۹

چاپخانه : شرکت افست (سهامی عام)

سال انتشار و نوبت چاپ : هفتم ۱۴۰۳

حق چاپ محفوظ است

ISBN 978-964-05-2309-4

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۳۰۹-۴

بِسْمِ تَعَالَى

((... وَمِنْ أَحْيَاءِ نَحْلِكُهُمْ أَحْيَاءَ النَّاسِ جَمِيعًا ...))

فرآیند برنامه ریزی درسی از مولفه های پیچیده، گسترده و بسیار تاثیر گذاری است که به چرایی و چگونگی آموزش و پرورش به شکل تجویزی و کلان می پردازد. و با استفاده از اهداف، محتوا و روش یا سایر عناصر به تبیین سیاست های تعلیم و تربیت می پردازد.

محتوای تألیف شده بخشی از فرآیند برنامه ریزی درسی است که با سازمان دهی مفاهیم و موضوعات (دارای مخاطبان مشخص و اهداف، ساختار و برنامه ی معین) ضمن حفظ انعطاف پذیری برای تحقق اهداف در ابعاد مختلف متناسب با نیازهای متنوع فراگیران طراحی شده است.

امیدوارم این محتوا زمینه ساز دست یابی دانش آموزان به صلاحیت های فردی و اجتماعی باشد و آرزوی معلّمان و والدین این کودکان و نوجوانان را جامه ی واقعیت ببوشاند.

بی شک تحقق این اهداف بزرگ و تعالی بخش نیازمند همراهی و مساعدت مسوولین و دست اندرکاران در سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مولفین و همکاران سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی است. لذا بر خود لازم می دانم از همه عزیزان که تلاش بسیار زیادی را در مراحل گوناگون تألیف و آماده سازی و چاپ انجام داده اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم. در ضمن منتظر نظرات و پیشنهادهای ارزنده صاحبان اندیشه و تجربه در جهت ارتقاء کیفیت برنامه ها خواهیم بود.

و ما توفیقنا الا با... العزیز الحکیم

معاون وزیر و رئیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

فصل اوّل: علوم زندگی

۱. غذا

۱۰

۲. دنیای جانوران

۲۲

۳. دنیای گیاهان

۳۵

فصل دوم: علوم زمین

۴. سنگ و خاک

۴۹

۵. آب و هوا

۶۴

سخنی با همکاران گرامی

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که به لطف او توانستیم کتاب علوم پایه اول دبستان را تولید و به شما تقدیم کنیم. علوم یکی از حوزه‌های مهم یادگیری است. بر همین اساس بخشی از دانش امروز بشر که حاصل مطالعه و جست‌وجوی او در جهت شناخت جهان مادی در نظام‌ها و قوانین آن است «علوم تجربی» نامیده می‌شود.

برنامه درسی علوم با ارتباط همه‌جانبه به چهار عرصه‌ی خود، خلق، خلقت و خالق متعال به شناخت و استفاده‌ی مسئولانه از طبیعت به مثابه بخشی از خلقت الهی با هدف تکریم یا آبادانی و آموختن از آن برای ایفای نقش سازنده و ارتقای سطح زندگی فردی و اجتماعی می‌پردازد.

کتاب درسی علوم پایه اول ابتدایی از بخش‌های متنوعی تشکیل شده است، که هر قسمت دارای ویژگی‌های خاصی است و هدف‌های مربوط به خود را دنبال می‌کند. این بخش‌ها عبارتند از:

۱. تصویر عنوانی: هر فصل کتاب با یک تصویر عنوانی که مرتبط با موضوع درس است شروع می‌شود، و هدف آن ایجاد انگیزه در فراگیران، آماده‌سازی آنان و برانگیختن دانش‌آموزان برای طرح سؤال و ایجاد زمینه‌ای برای گفت‌وگو درباره موضوع درس است. در این قسمت آموزش مفهوم خاص مورد نظر نیست بلکه با استفاده از آن آموزگار تا حد امکان فراگیران را به طرح سؤال و گفت‌وگو در مورد موضوع درس تشویق می‌کند تا علاقه به بیشتر دانستن در آن‌ها ایجاد شود و به راحتی بتوانند وارد درس شوند.

۲. بازی: این فعالیت در ابتدای هر درس تحت عنوان بازی ارائه شده است، تا قبل از شروع درس دانش‌آموزان با یک فعالیت گروهی یا فردی در قالب بازی که مرتبط با موضوع درس است فضای مفرح و فعالی ایجاد شود و آن‌ها را برای ورود به درس جدید آماده نماید.

۳. ببین و بگو: آموزش و تدریس مفاهیم در این قسمت ارائه می‌شود. با توجه به این که دانش‌آموزان در پایه اول هنوز مهارت خواندن و نوشتن را به خوبی کسب نکرده‌اند. لذا متن‌های اصلی درس با تصاویر شروع شده است و دانش‌آموزان با مشاهده‌ی تصاویر و توضیحاتی که آموزگار ارائه می‌دهد، می‌توانند مضمون اصلی درس را دریافت کنند. در این قسمت یکی از هدف‌ها، مشاهده‌ی تصویرها و یا مشاهده‌ی موقعیت‌های مشابه یا واقعی و مقایسه‌ی آن‌ها از سوی فراگیران است. آن‌ها پس از مشاهده و مقایسه به پرسش‌های مطرح شده توسط آموزگار پاسخ می‌دهند و با هم گفت و گو می‌کنند و آموزگار بر جریان این فعالیت‌ها نظارت داشته و آن‌ها را هدایت می‌کند. در برخی از دروس در این بخش از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا خود فعالیت‌های را انجام دهند سپس در مورد آن بحث و گفت و گو کنند. معلم با انجام پرسش‌های مناسب هدایت گفت و گو را به عهده می‌گیرد. هم چنین در این بخش تصاویر زنجیره‌ای ارائه شده که در آن از فراگیران خواسته می‌شود با مشاهده‌ی هر تصویر داستان مربوط به آن را بیان کنند. هدف از این فعالیت‌ها تقویت مهارت‌های مشاهده، دقت و تمرکز و همین‌طور تقویت مهارت‌های کلامی است.

۴. انجام بده: بعد از هر فعالیت تدریس از فراگیران خواسته می‌شود تا فعالیت‌هایی را در قالب تمرین‌های مختلف تحت عناوین وصل کن، علامت بزن، دور آن خط بکش، رنگ کن، نشان بده، و... انجام دهند. هدف از این بخش ارائه فعالیت‌هایی است که به تکمیل آموزش و تثبیت یادگیری کمک نماید.

۵. فکر کن: هدف از این فعالیت‌ها تشویق دانش‌آموزان به تعمق و دقت بیشتر در محیط زندگی است تا بتواند آموخته‌های خود را به محیط‌های واقعی تعمیم دهد، به طوری که فراگیر در این فعالیت‌ها به شناسایی مفاهیم مورد نظر در محیط‌های پیرامون خود پردازد.

۶. با والدین: مخاطب این بخش والدین و افرادی هستند که در زندگی روزمره با فراگیران در ارتباطند. بنابراین پیام‌هایی برای آگاهی والدین ارائه شده است تا مطالب آموخته شده را در زندگی واقعی دانش‌آموزان تعمیم دهند و از هر مکان و موقعیتی برای آموزش آن‌ها استفاده کنند.

فصل اوّل:

علوم زندگی

غذا:

بازی:

این بازی را در کلاس انجام دهید.

نام خوراکی‌های روی میز را بگو.

کدام را بیشتر دوست داری؟

ببین و بگو:

● غذاها گوناگون هستند.

غذاهای گوناگون بخوریم.

چه غذاهایی برای صبحانه مناسب است؟

غذاهایی را که برای صبحانه مناسب است، را روی تابلو بچسبان.

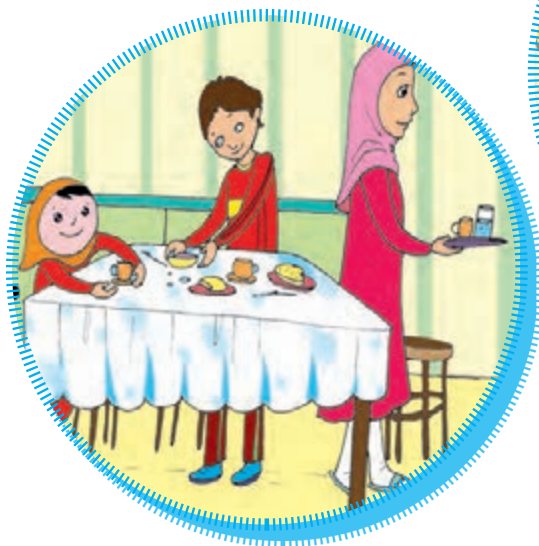
به غذاهایی که صبح می‌خوریم **صبحانه** می‌گویند. خوردن صبحانه به سلامتی ما کمک می‌کند

ببین و بگو:

داستان تصویرهای زیر را تعریف کنید.

ببین و بگو:

چه غذاهایی برای نهار مناسب است؟

به تصویرهای زیر نگاه کنید.

شما برای نهار چه غذاهایی را دوست دارید؟

به غذاهایی که ظهر می خوریم **ناهار** می گویند.

بین و بگو:

چه غذاهایی برای شام مناسب است؟

در مورد غذاهایی که برای شام مناسب است، گفت و گو کنید.

به غذاهایی که شب می خوریم **شام** می گویند.

انجام بده:

● وقت ناهار است. این پسر باید کدام یک از غذاهای روی میز را انتخاب کند و بخورد؟ آنها را رنگ کن.

انجام بده:

● با وصل کردن تصویرهای مربوط به صبحانه مادر را در چیدن میز صبحانه کمک کن.

در چیدن سفره‌ی غذا به مادر خود کمک کن.

انجام بده:

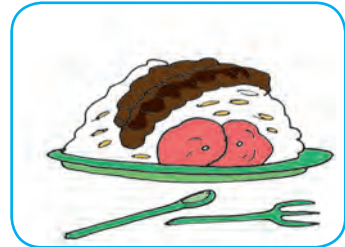
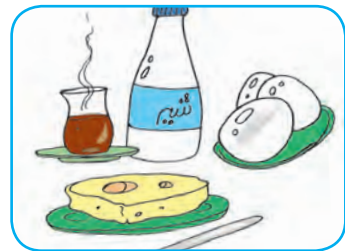
● کدام کار درست است؟ آن را علامت بزن.

انجام بده:

هر وعده ی غذایی را به زمان مناسب آن وصل کن.

با والدین:

فرزند خود را به خوردن غذاهای متنوع عادت دهیم.

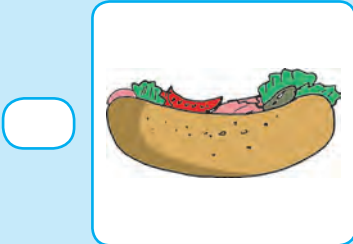

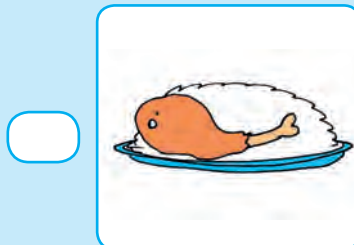
فکر کن:

در هر زمان چه غذاهایی را می‌خورید؟ علامت بزن.

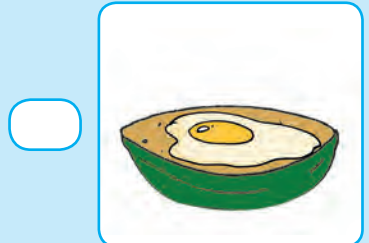
شام

ناهار

صبحانه

دنیای جانوران:

بازی:

این بازی را در کلاس انجام دهید. ●
حرکت این جانوران را نمایش بده.

ببین و بگو:

● جانوران چگونه حرکت می کنند؟

به این تصویرها نگاه کنید.

این جانوران چگونه حرکت می کنند؟

در کجا حرکت می کنند؟

چه جانوران دیگری را می شناسید که مانند آنها حرکت می کنند.

بعضی از جانوران برای حرکت کردن **پرواز** می کنند، بعضی **راه** می روند، بعضی **شنا** می کنند.

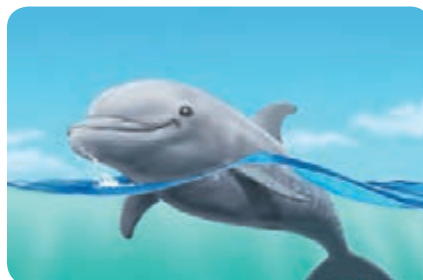

انجام بده:

● جانورانی که مانند هم حرکت می‌کنند را در یک خط بسته بگذار.

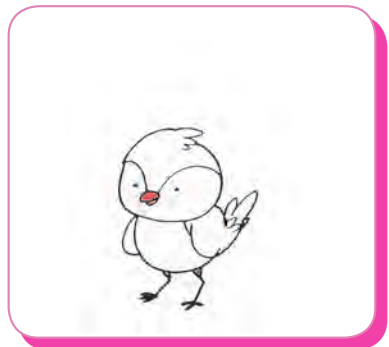
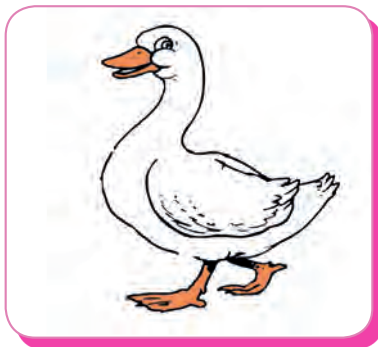
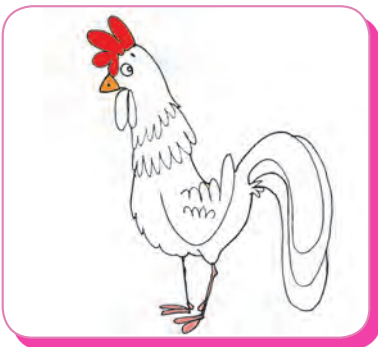

انجام بده:

● پرنده‌ای که در آسمان پرواز می‌کند، را رنگ بزن.

● پرنده‌ای که روی آب شنا می‌کند، را رنگ بزن.

ببین و بگو:

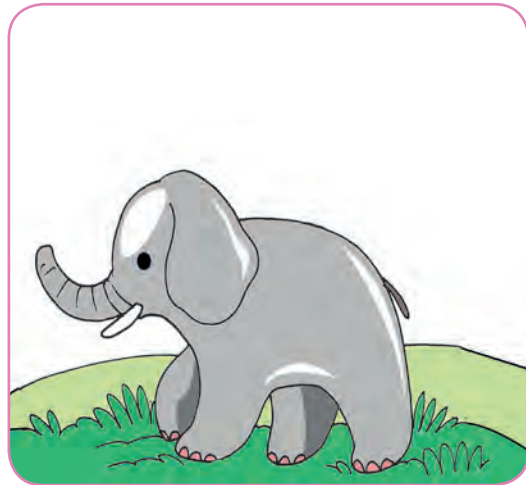
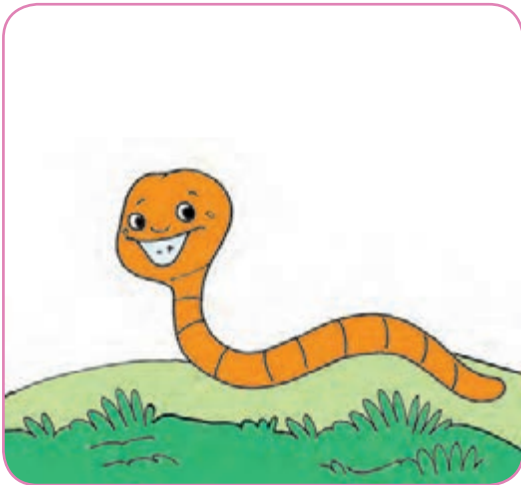
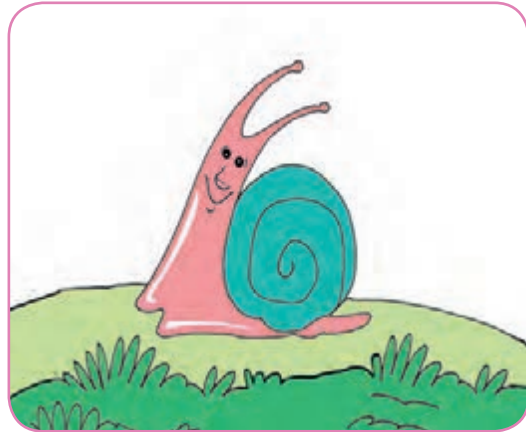
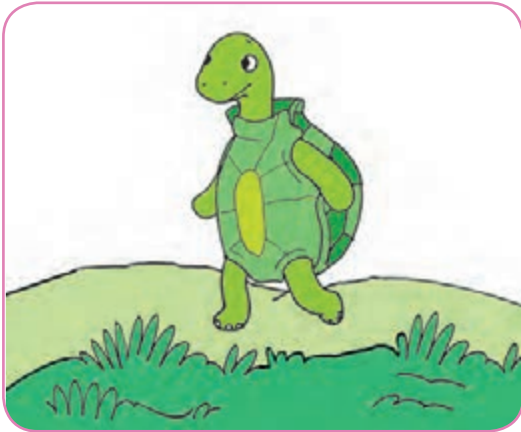
● بعضی از جانوران **تند** حرکت می کنند.

ببین و بگو:

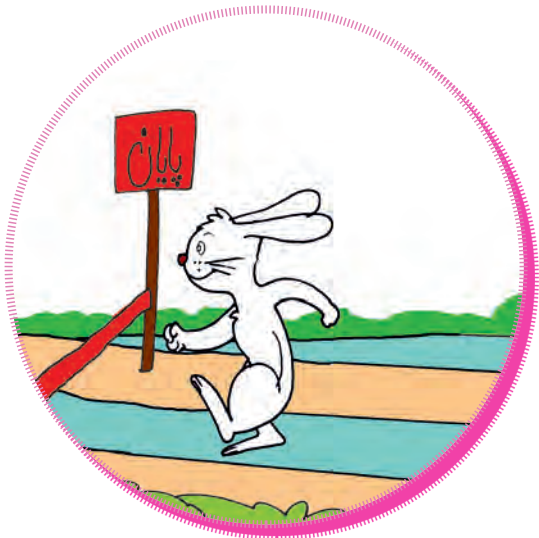
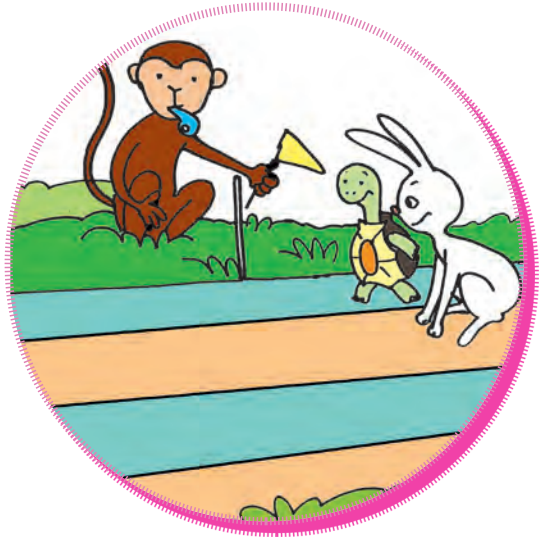
● بعضی از جانوران آهسته حرکت می کنند.

ببین و بگو:

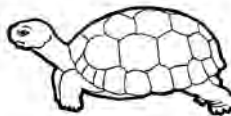
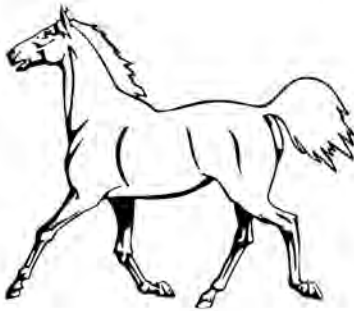
● داستان تصویرهای زیر را تعریف کنید.

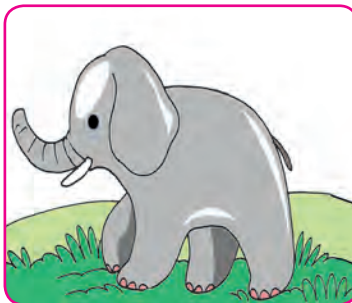

انجام بده:

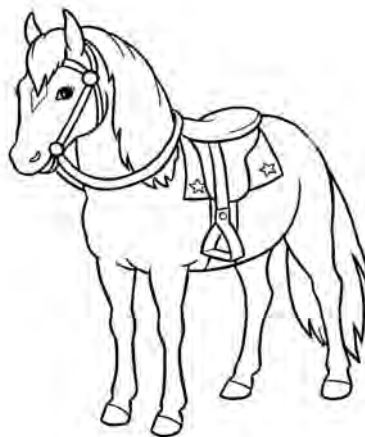
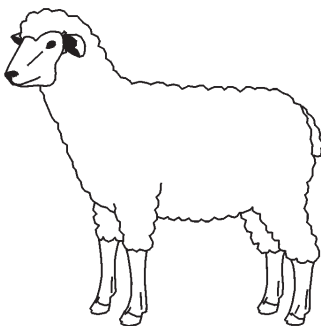
● تصویر جانوری را که تند حرکت می‌کند؟ رنگ کن.

● تصویر جانوری را که آهسته حرکت می‌کند؟ علامت بزن.

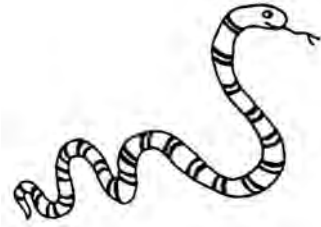
● از کدام جانور در ورزش سوارکاری استفاده می‌شود؟ رنگ کن.

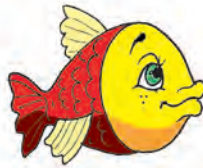

انجام بده:

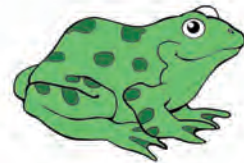
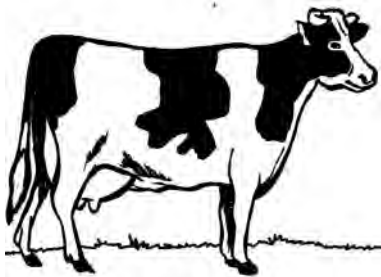
● کدام جانور برای حرکت کردن پرواز می کند؟ رنگ کن.

● کدام جانور برای حرکت کردن شنا می کند؟ علامت بزن.

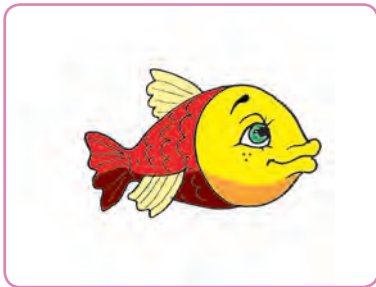
● کدام جانور برای حرکت کردن راه می رود؟ دور آن خط بکش.

انجام بده:

هر جانور را به محل حرکتش برسان.

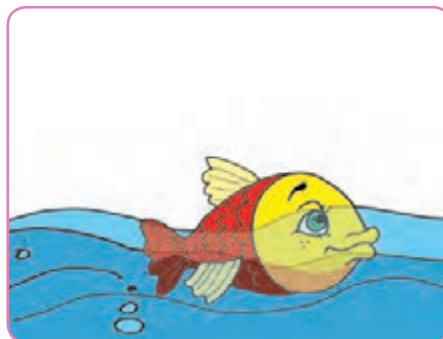
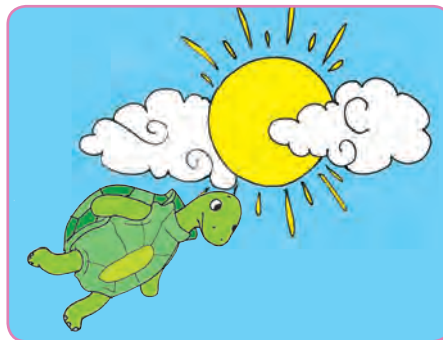
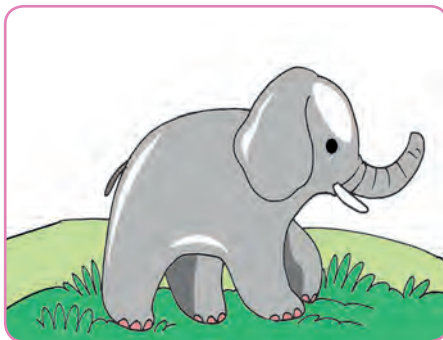
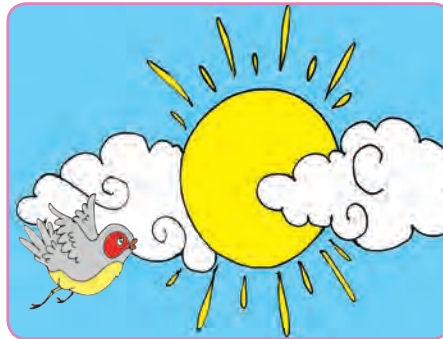

انجام بده:

● در تصویرهای زیر محلّ حرکت کدام جانور اشتباه است؟ روی آن خط بزن.

با والدین:

فرزند خود را به دیدن فیلم‌های مستند در مورد حیوانات تشویق کنید و درباره‌ی فیلم با آن‌ها گفت و گو کنید.

فکر کن:

هریک از جانوران زیر بیشتر در کجا حرکت می کنند؟ علامت بزن.

دنیای گیاهان:

بازی:

● این بازی را در کلاس انجام دهید.

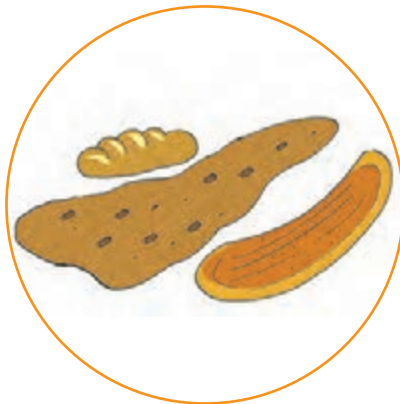
- گیاهان خوراکی را به کلاس آورده و یک مهمانی برگزار کنید.

بین و بگو:

● گیاهان چه فایده‌ای برای ما دارند؟

- به تصویرهای زیر نگاه کنید و در مورد آن‌ها گفت و گو کنید.

بعضی از غذاها از گیاهان به دست می‌آید.

ببین و بگو:

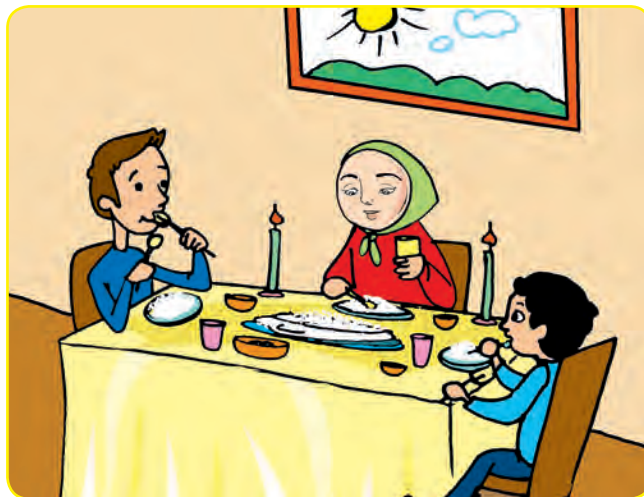

بعضی از غذاها از گیاهان به دست می آید.

ببین و بگو:

داستان تصویرهای زیر را تعریف کنید.

انجام بده:

● کدام یک از گیاهان زیر را برای درست کردن سالاد انتخاب می‌کنی؟ با خط به ظرف سالاد وصل کن.

انجام بده:

● از کدام گیاه نان درست می‌کنند؟ رنگ بزن.

● تصویر گیاهان خوراکی را علامت بزن و دور گیاهان غیر خوراکی خط بکش.

انجام بده:

- امروز مادر می خواهد برای شام سوپ درست کند، او برای پختن سوپ از کدام یک از این گیاهان می تواند استفاده کند؟ دور آن ها خط بکش.

انجام بده:

● یک باغچه پر از گیاهان خوراکی را بکش و رنگ بزن.

انجام بده:

مواد غذایی را که در سمت راست می بینی از چه گیاهانی بدست می آید؟ به آن گیاه وصل کن.

انجام بده:

- هر یک از این خوراکی‌ها از چه گیاهانی تهیه شده‌اند؟ تصویرهای آن را در جدول بچسبان. (از صفحه ضمیمه)

- نان از کدام یک از این گیاهان به دست می‌آید؟

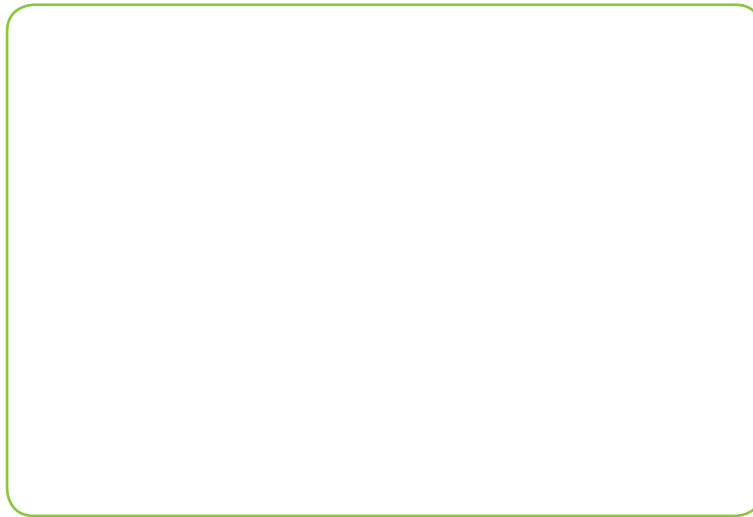

انجام بده:

● کدامیک از این خوراکی‌ها از گیاه به دست می‌آید؟ علامت بزن.

- دوست داری مادرت چه میوه‌ای را برای زنگ تفریح بگذارد؟ شکل آن را بکش.

با والدین:

در هر وعده‌ی غذایی از گیاهان خوراکی استفاده کنید.

فکر کن:

در این تصویرها کدام یک از گیاهان خوراکی زیر را می بینی؟ علامت بزن.

فصل دوم:
علوم
زمین

سنگ و خاک:

بازی:

این بازی را در کلاس انجام دهید.

با سنگ‌های مختلفی درست کنید.

ببین و بگو:

سنگ‌ها چه شکلی هستند؟

- نمایشگاه سنگ:

مقداری سنگ جمع‌آوری کن

یک شانه کوچک خالی تخم‌مرغ تهیه کن.

سنگ‌های مختلف را که جمع‌آوری کردی داخل آن بگذار.

- درمورد سنگ‌ها با هم گفت و گو کنید.

سنگ‌ها شکل‌های گوناگونی دارند.

انجام بده:

هر سنگ را به جعبه ی خودش وصل کن.

ببین و بگو:

● به این تصویرها نگاه کنید.

در هر تصویر سنگ‌ها را نشان بده و بگو هر کدام را در کجا می‌بینی؟

سنگ‌ها در همه جا وجود دارد.

بین و بگو:

از سنگ چه استفاده‌هایی می‌کنیم؟

از سنگ برای ساختن بعضی چیزها استفاده می‌کنیم.

انجام بده:

● در تصویرهای زیر برای ساختن کدام یک از سنگ استفاده شده است؟ علامت بزن.

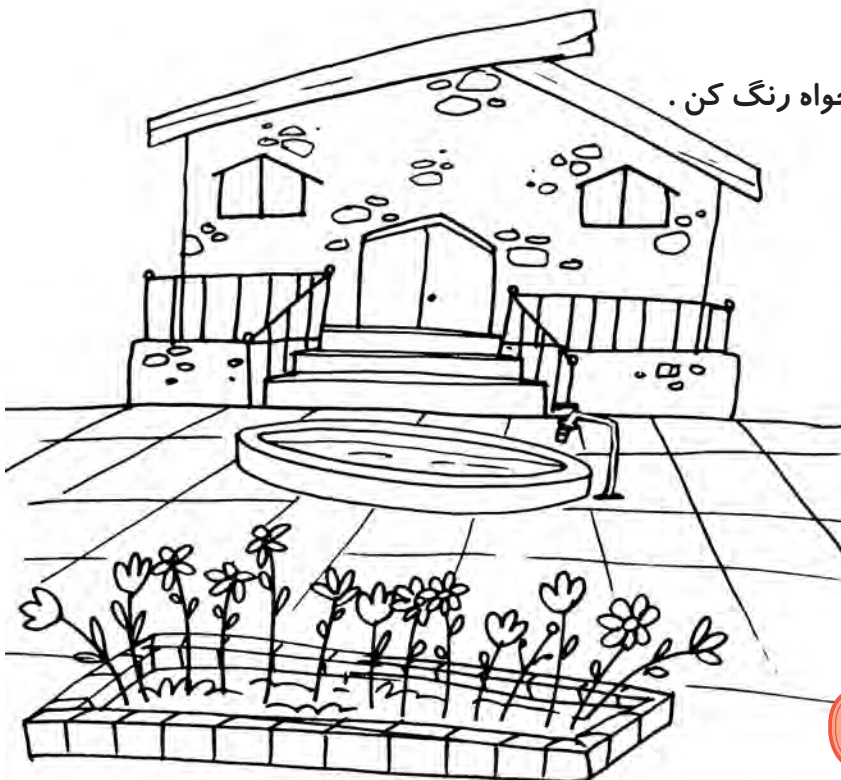

در این تصویر سنگ‌های دیوار را قهوه‌ای رنگ کن.

سنگ حوض را آبی رنگ کن.

سنگ پله‌ها را زرد رنگ کن.

سنگ‌های دور باغچه را به دلخواه رنگ کن.

با والدین:

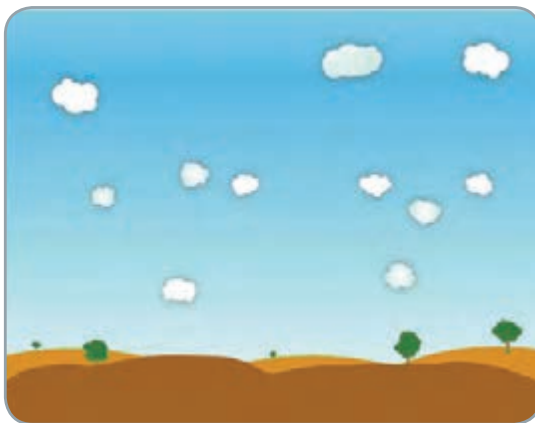
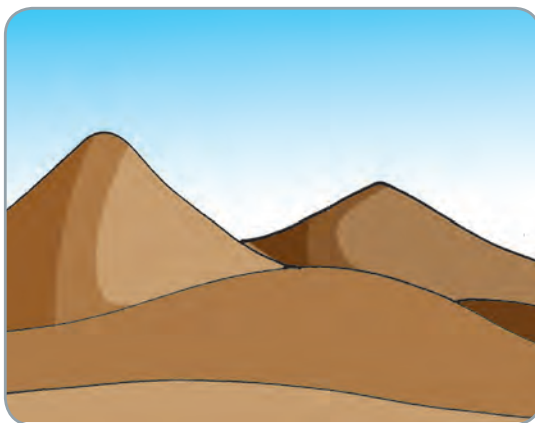
فرزند خود را تشویق کنید تا با دقت محیط اطراف خود را مشاهده کرده و اشیا سنگی را شناسایی کند.

ببین و بگو:

در چه جاهایی خاک وجود دارد؟

خاک در بیشتر جاها وجود دارد.

انجام بده:

از خاک چه استفاده‌هایی می‌کنیم؟

- گل‌بازی:

مقداری خاک رس و آب تهیه کنید. روی خاک کم‌کم آب بریزید و مالش دهید، تا مقداری گل سفت درست شود. با گل چیزهای گوناگون بسازید.

- بعد از گل‌بازی دست‌های خود را با آب و صابون بشویید.

با خاک چیزهای مختلفی می‌سازیم.

بین و بگو:

به این تصویر ها نگاه کنید.

در هر تصویر از خاک چه استفاده‌ای شده است؟

از خاک استفاده‌های زیادی می‌کنیم.

داستان تصویرهای زیر را تعریف کنید.

انجام بده:

در تصویرهای زیر در چه جاهایی بیشتر سنگ دیده می‌شود؟ علامت بزن.

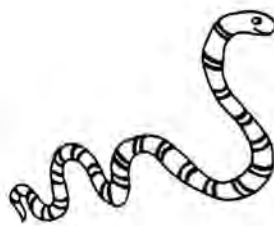
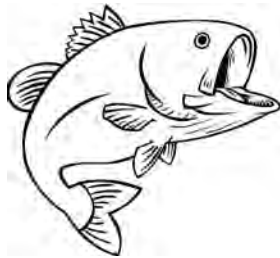
در تصویرهای زیر در چه جاهایی خاک بیشتر دیده می‌شود؟ به آن وصل کن.

انجام بده:

● در تصویرهای زیر کدام جانور در خاک باغچه است؟ آن را رنگ کن.

● در تصویرهای زیر در ساخت کدام یک از خاک استفاده شده است؟

شماره‌های آن را در جدول بنویس.

	از خاک استفاده شده
	از خاک استفاده نشده

انجام بده:

● کدام زمین برای کشاورزی مناسب است؟ علامت بزن.

● در تصویرهای زیر برای انجام کدام ورزش از سنگ استفاده می‌شود؟ دور آن را خط بکش.

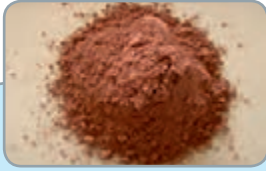
- علی با آب و خاک یک ظرف ساخته است. نقطه چین‌ها را پر رنگ کن و نام آن را بگو.

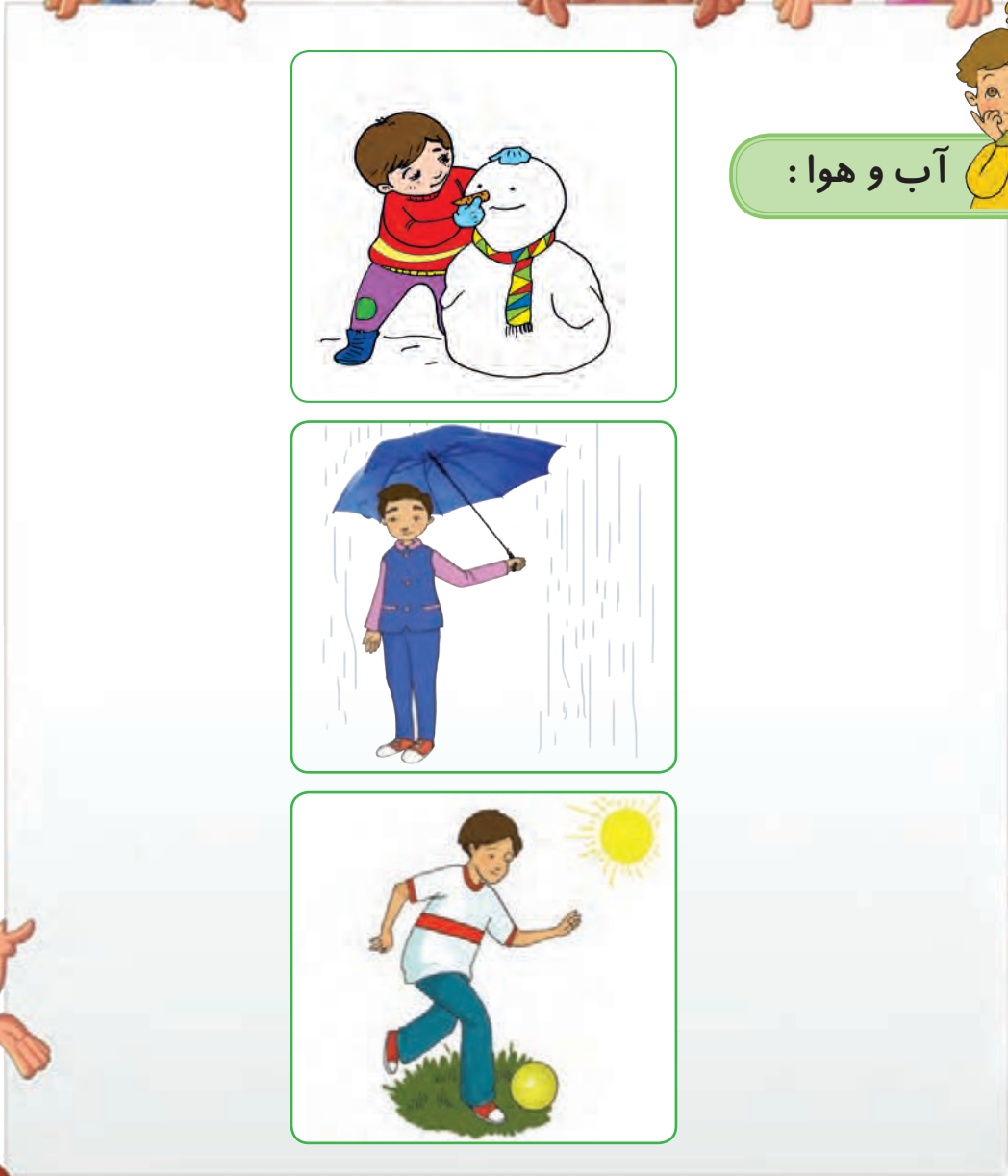

فکر کن:

هر یک از وسایل زیر از چه چیزی ساخته شده است؟ علامت بزن.

آب و هوا:

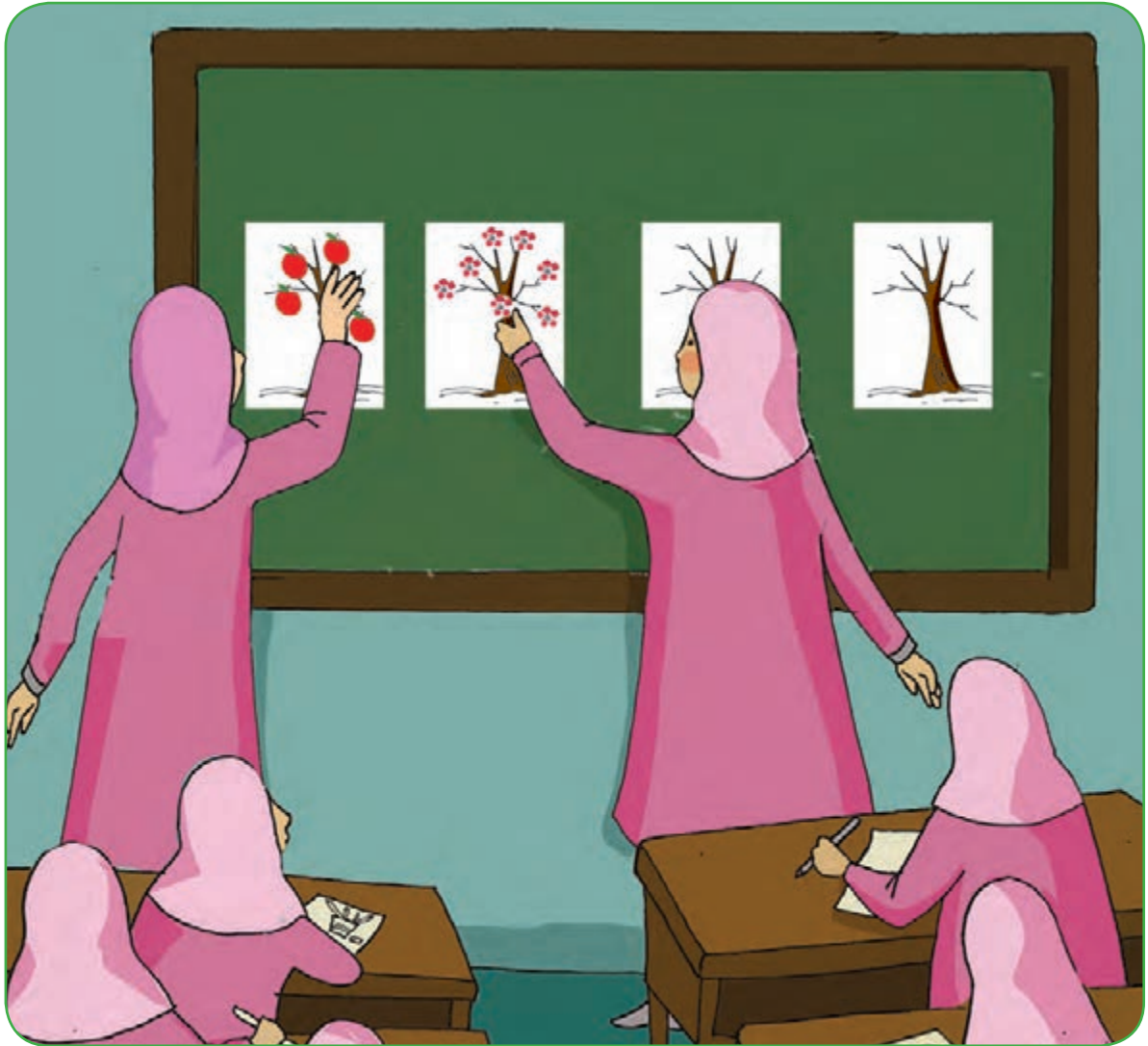

بازی:

این بازی را در کلاس انجام دهید.

- درختها در کدام فصل زیباتر شده است؟

بین و بگو:

هر فصل چه آب‌وهوایی دارد؟

- به این تصویرها نگاه کنید.

- درباره‌ی آب‌وهوای هر فصل گفت و گو کنید.

در فصل **بهار** هوا کم‌کم **گرم** می‌شود.

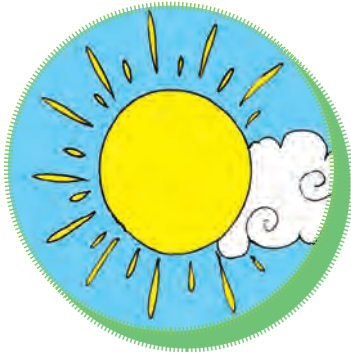
در فصل **پاییز** هوا کم‌کم **سرد** می‌شود.

انجام بده:

با کشیدن خط تصویر های مربوط به هم را وصل کن.

انجام بده:

فصل تابستان است، هوا خیلی گرم شده. کدام محل برای استراحت این پسر مناسب است؟ او را به آن محل برسان.

باران می بارد، این پسر برای این که خیس نشود به چه چیزی نیاز دارد؟ به او برسان.

انجام بده:

تصویر مربوط به آب و هوای هر فصل را به تصویر مناسب آن وصل کن.

کدام تصویر هوای سرد را نشان می‌دهد؟ علامت بزن.

ببین و بگو:

به این تصویرها نگاه کنید.

- این لباس‌ها برای چه فصلی مناسب است؟

بعضی از لباس‌ها برای فصل تابستان مناسب است.

ببین و بگو:

● به این تصویرها نگاه کنید.

- این لباس‌ها برای چه فصلی مناسب است؟

بعضی از لباس‌ها برای فصل زمستان مناسب است.

انجام بده:

لباس‌هایی که برای روزهای گرم مناسب است را علامت بزن. و دور لباس‌هایی که برای روزهای سرد مناسب است، را خط بکش.

کدام یک از تصویرهای زیر فصل زمستان را نشان می دهد؟ علامت بزن.

انجام بده:

● در فصل زمستان خانه‌ی شما با کدام یک از وسایل زیر گرم می‌شود؟ آن‌را به خانه برسان.

● کدام وسیله در تابستان خانه‌ی شما را خنک می‌کند؟ دور آن خط بکش.

انجام بده:

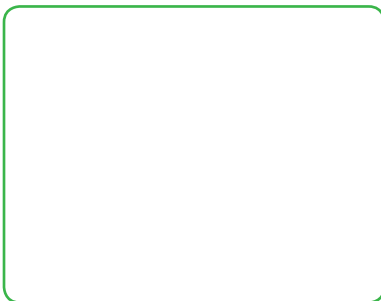
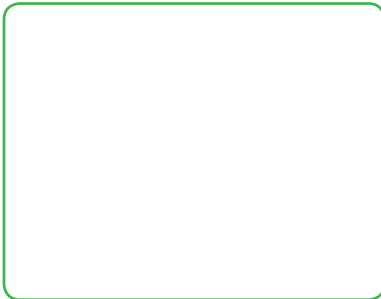
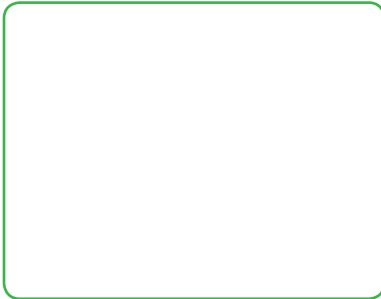
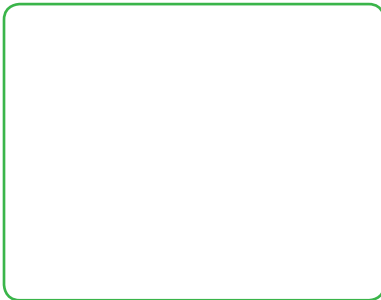
● به نظر شما در کدام یک از این تصویرها هوا ابری است؟ آن را نشان بده.

انجام بده:

تصویر مربوط به هر فصل را در مقابل آن بچسبان. (از صفحه ضمیمه)

انجام بده:

● در یک روز گرم تابستانی خوردن کدام یک از این خوراکی ها لذت بخش است؟ دور آن خط بکش.

● در یک روز سرد زمستانی خوردن کدام یک از این خوراکی ها لذت بخش است؟ علامت بزن.

با والدین:

فرزند خود را به داشتن پوشش مناسب در آب و هوای مختلف تشویق کنید.

فکر کن:

تصویر مربوط به هر فصل را علامت بزن.

تابستان

بهار

فکر کن:

تصویر مربوط به هر فصل را علامت بزن.

زمستان

پاییز

ضمائم ٢

مربوط به صفحه ٧٥ جلد ٣

ضمائم ١

مربوط به صفحه ٤٥ جلد ٣

